

Ταξίδια στην αρχαιότητα**1. Το περιεχόμενο της Ιστορίας του Ηροδότου****1. Τα ταξίδια του Ηροδότου**

- α) Το ταξίδι στο Βορρά (Σκυθία)
- β) Ταξίδι στην Αίγυπτο
- γ) Ταξίδι στην Ασία - Βαβυλωνία
- δ) Ταξίδια στη Μ. Ασία και στην ηπειρωτική Ελλάδα
- ε) Ταξίδι στην Ιταλία

3. Οι πρώτοι θαλασσοπόροι**4. Ο Μέγας Αλέξανδρος και η κατάκτηση της Ανατολής****5. Τα ελληνιστικά χρόνια και η εξερεύνηση της Ινδικής Χερσονήσου****Ταξίδια στην αρχαιότητα****1. Το περιεχόμενο της Ιστορίας του Ηροδότου**

Ο Ηρόδοτος έγραψε μια «παγκόσμια» ιστορία. Αναλυτικότερα ο Ηρόδοτος περιγράφει τα γεγονότα που έγιναν από το 560 μέχρι την κατάληψη της Σηστού το 478 από τους Αθηναίους.

1. Κλειώ: Στο Α' βιβλίο κάνει μια γενική αναφορά στα αίτια της σύγκρουσης Ασίας και Ευρώπης, θεωρώντας Ευρώπη τον ελλαδικό χώρο. Έπειτα παραθέτει μυθικές αναφορές, αρχίζοντας με τα όσα του είχαν πει οι Πέρσες λόγιοι και οι Φοίνικες ιερείς. Ο ίδιος δεν παίρνει θέση σ' αυτά τα μυθικά στοιχεία. Στη συνέχεια ασχολείται με την ιστορία του βασιλείου της Λυδίας, από τον Κανδαύλη και το Γύγη ως τον Κροίσο. Στέκεται ιδιαίτερα στις επιθέσεις του Κροίσου εναντίον των ελληνικών πόλεων της Δυτικής Μικράς Ασίας. Ακολουθεί η συζήτηση του Κροίσου με τον Σόλωνα, η ιστορία του Άδραστου, οι στενές σχέσεις του Κροίσου με το Μαντείο των Δελφών και ακολουθούν τα στοιχεία για τους Πελασγούς, για τον Πεισίστρατο και τους Πεισιστρατίδες, για την Σπάρτη και τους πολέμους της με την Τεγέα και την συμμαχία Κροίσου-Σπάρτης. Μετά περιγράφει την εκστρατεία του Κροίσου κατά των Περσών, την παρουσία εκεί του Θαλή του Μιλήσιου, την ήττα του Κροίσου και την αιχμαλωσία του, καθώς και την κατάληψη των Σάρδεων και την υποταγή της Λυδίας στους Πέρσες. Ακόμη αναφέρει την ιστορία των Μήδων, που αποτίναξαν το ζυγό των Ασσύριων και την κατάλυση του Μηδικού βασιλείου. Επίσης δίνονται οι σχέσεις των Ελλήνων με τον Κύρο και περιγράφεται η υποταγή της Ιωνίας, της Καρίας, της Λυκίας και της Βορειοδυτικής Μικράς Ασίας στους Πέρσες. Τέλος, αναφέρεται στην ιστορία των Βαβυλωνίων, των Ασσυρίων, και στην χώρα των Μασσαγετών, στους λαούς γύρω από την Κασπία θάλασσα και στο πώς σκοτώθηκε ο Κύρος ο Πρεσβύτερος.

2. Ευτέρπη: Στο Β' βιβλίο αρχίζει με την εκστρατεία του Καμβύση στην Αίγυπτο, που συνεχίζεται και στο Γ' βιβλίο. Σ' αυτό το βιβλίο, δίνει λεπτομερείς και εντυπωσιακές πληροφορίες για την Αίγυπτο, τα ιερά της, τη θρησκεία της, τα ήθη και έθιμα της, καθώς και για την ιστορία της και τις σχέσεις Ελλήνων και Αιγυπτίων.

3. Θάλεια: Στο Γ' βιβλίο ξαναγυρίζει στην αρχή, στην εκστρατεία του Καμβύση εναντίον του Άμαση και στα αίτια, που την προκάλεσαν. Περιγράφει τη μάχη του Πηλουσίου, την κατάκτηση της Αιγύπτου, την υποταγή της Κυρήνης και της Λιβύης, την εκστρατεία κατά των Αιθίοπων και

των Αμμωνίων και την κατάκτηση της Κύπρου. Επίσης περιγράφει την εκστρατεία των Λακεδαιμονίων και των Κορινθίων κατά της Σάμου, την εξέγερση του Ψευδοσμέρδη, την ανταρσία των Μάγων, το θάνατο του Καμβύση και την ανάδειξη του Δαρείου σε βασιλιά των Περσών. Παρεμβάλλει την περιήγηση της Ινδικής και πληροφορίες για τους Άραβες, τους Αιθίοπες και τους κατοίκους της Βόρειας Ευρώπης. Τέλος, περιγράφει την υποταγή της Σάμου στους Πέρσες, την εξέγερση των Βαβυλωνίων και την κατάληψη της Βαβυλώνας.

4. **Μελομένη:** Στο Δ' βιβλίο δίνονται οι δυο εκστρατείες του Δαρείου, η μια κατά των Σκυθών και η άλλη κατά της Λιβύης. Ακόμη παρατίθενται εντυπωσιακά στοιχεία για χώρες και λαούς, όπως για τις Αμαζόνες, γίνεται αναφορά επίσης στην κατάκτηση της Θράκης, στην εκστρατεία του Δαρείου κατά των Σκυθών και στην τελική υποχώρηση του. Τέλος, καταγράφει την ιστορία της Λιβύης, την περιήγηση της Λιβύης και την εκστρατεία κατά της Λιβύης.

5. **Τερψιχόρη:** Στο Ε' βιβλίο αναφέρει την υποταγή της Θράκης και των γύρω περιοχών (Τρωάδα, Λήμνος, Ίμβρος, κτλ.) στους Πέρσες. Εδώ παρεμβάλλει την ιστορία του Ιστιαίου, που θα παίξει σημαντικό ρόλο στην εξέγερση των Ιώνων και συνεχίζει με την αποστολή πρεσβείας στην Μακεδονία για να ζητήσει «γη και ύδωρ» Τέλος αναφέρει την εξέγερση των Ιώνων και την περιγραφή των επιχειρήσεων κατά την επανάσταση των Ιώνων σε όλη της την έκταση, παρεμβάλλοντας την ιστορία των Δωρικών φυλών της Σπάρτης και την ιστορία των Αθηνών.

6. **Ερατώ:** Στο ΣΤ' βιβλίο συνεχίζεται η εξιστόρηση της επανάστασης των Ιώνων, με την παράθεση των επιθετικών ενεργειών του Δαρείου πριν από τη Μάχη του Μαραθώνα. Ακόμη δίνεται η πρώτη εκστρατεία κατά της Ελλάδας, που τελειώνει με την Μάχη του Μαραθώνα. Μέσα σ' αυτήν την εκστρατεία, περιγράφονται πράγματα, που έγιναν στην Ελλάδα, όπως η προσφορά των Αιγινήτων για υποταγή στον Δαρείο και η παρέμβαση Σπαρτιατών και Αθηναίων, που ανάρτησαν την κατάσταση στην Αίγινα, η δράση του βασιλιά της Σπάρτης, Κλεομένη Α', η στάση του Μαντείου των Δελφών, η καταστροφή της Ερέτριας και κλείνει με την αποχώρηση των Περσών και την τύχη των Ερετριέων αιχμάλωτων καθώς και του νικητή του Μαραθώνα, Μιλτιάδη.

7. **Πολύμνια:** Στο Ζ' βιβλίο λέει για τον θάνατο του Δαρείου και την άνοδο στον θρόνο του Ξέρξη, του οποίου την ιστορία και την δράση θα συνεχίσει και στα υπόλοιπα βιβλία. Περιγράφεται η συγκέντρωση του περσικού στρατού στην Θεσσαλία, η ζεύξη του Ελλησπόντου, η απαρίθμηση του στρατού και του ναυτικού του Ξέρξη, η αποστολή πρεσβειών από τις ελληνικές πόλεις στο Άργος, στη Σικελία, στην Κέρκυρα και στην Κρήτη με σκοπό να συγκροτηθεί Πανελλαδικό μέτωπο εναντίον των Περσών. Και κλείνει με την περιγραφή της μάχης των Θερμοπυλών.

8. **Ουρανία :** Στο Η' βιβλίο συγκεντρώνει την προσοχή του στη Ναυμαχία της Σαλαμίνας. Αναφέρει την ναυμαχία του Αρτεμισίου και τις κινήσεις των Περσών στη Βοιωτία και την Αθήνα. Ενώ στη συνέχεια, δίνει τα συμβούλια των Ελλήνων, την εκκένωση της Αθήνας και την απόπειρα των Περσών κατά των Δελφών. Έπειτα ο Ηρόδοτος δίνει τα αποτελέσματα της νίκης της Σαλαμίνας και την αποχώρηση του περσικού στόλου και του περσικού στρατού στη Θεσσαλία. Μετά, επανέρχεται στις χερσαίες επιχειρήσεις και την προετοιμασία για την μεγάλη μάχη των Πλαταιών. Στο τέλος γίνεται λόγος για την Μακεδονική δυναστεία και το ρόλο του Αλεξάνδρου Α'.

9. **Καλλιόπη:** Στο Θ' βιβλίο ασχολείται με την εκστρατεία του Μαρδόνιου στην Αττική, την κινητοποίηση των Σπαρτιατών, που φτάνουν προς ενίσχυση των Αθηναίων και τα προκαταρκτικά της μεγάλης μάχης των Πλαταιών, η ίδια η μάχη και οι συνέπειες της νίκης των Ελλήνων. Τέλος, δίνεται ο επιθετικός πια πόλεμος των Ελλήνων και τελειώνει με την κατάληψη της Σηστού από τους Αθηναίους.

Για τη συγγραφή του έργου του ο Ηρόδοτος χρησιμοποίησε έργα των λογογράφων, αρχεία των πόλεων, επίσημες αναγραφές και τέλος συλλογές χρησμών. Κύρια όμως πηγή του έργου του αποτέλεσαν οι προφορικές παραδόσεις και οι προσωπικές αναζητήσεις. Πολλές φορές κατονομάζει την πηγή των πληροφοριών του, όπως γίνεται με το Θέρσανδρο τον Ορχομένιο, τον Τύμη το Σκύθη κ.ά. Τα τέσσερα πρώτα βιβλία απομακρύνονται από την ιστορία και θεωρούνται περισσότερο πολιτικές πληροφορίες, μύθοι και ανέκδοτα. Μεγαλύτερη συνοχή έχουν τα πέντε υπόλοιπα βιβλία. Το έργο του δεν περιορίζεται μόνο στην αφήγηση μαχών, αλλά αναλύει ήθη, έθιμα, θρησκευτικές δοξασίες και θεωρίες για τη διακυβέρνηση μιας πολιτείας, παράλληλα

προβάλλει τη σημασία της ελευθερίας των πολιτών στα πλαίσια του νόμου για τη σωστή λειτουργία του πολιτεύματος. Η γλώσσα του Ηρόδοτου είναι η νέα ιωνική, η οποία προήλθε από την επίδραση της ομηρικής γλώσσας με την προσθήκη αττικών και δωρικών τύπων. Χρησιμοποιώντας ως βάση του έργου, το οποίο ο ίδιος ονόμασε «Ιστορίας απόδεξις», δηλαδή έκθεση της ιστορικής έρευνας, την αυτοψία, την έρευνα και την κριτική, ο Ηρόδοτος πλησίασε πρώτος την ιστορία, χωρίς όμως να μπορεί να θεωρηθεί αντικειμενικός ιστορικός. Παρά το γεγονός αυτό, το έργο του συνολικά είναι μια αξιόπιστη πηγή και η μόνη συνεχής και πλήρης που είναι διαθέσιμη για μια τόσο σημαντική εποχή της ιστορίας. Ο Ηρόδοτος διέσωσε στην ανθρώπινη μνήμη κοσμοϊστορικής σημασίας γεγονότα και δικαίωσε τον χαρακτηρισμό, που του έδωσε ο Ρωμαίος ρήτορας Κικέρωνας, «πατέρα της ιστορίας», αφού ήταν ο πρώτος, που κατανόησε την αξία, που έχει για τον άνθρωπο η ιστορία, ποια γεγονότα μπορούν να θεωρηθούν ιστορικά, καταβάλλοντας αξιόλογη προσπάθεια για αμερόληπτη και αντικειμενική έκθεση των γεγονότων. Ακόμη μπορεί να θεωρηθεί πατέρας της γεωγραφίας και πρόδρομος όλων των περιηγητών.

2. Τα ταξίδια του Ηρόδοτου

Αν και ο Ηρόδοτος συγκρινόμενος με τον άλλο μεγάλο ιστορικό του 5ου αιώνα, το Θουκυδίδη, φαίνεται να υστερεί σε αντικειμενικότητα και εξαντλητικό έλεγχο των πηγών του, υπερτερεί σε μεγάλο βαθμό σε ζωντάνια του λόγου και συνεχή ρευστότητα των εικόνων. Ο μεγάλος φιλόλογος του 20ου αιώνα, ο Willamowitz, έγραψε, ότι ο κόσμος δε θα χορτάσει ποτέ να διαβάσει τις ιστορίες του Ηρόδοτου. Ένας από τους λόγους, που τον έχουν καταστήσει τόσο γοητευτικό για τον αρχαίο αλλά και το σύγχρονο αναγνώστη, είναι οι γεωγραφικές και εθνογραφικές πληροφορίες, που παρεμβάλλει στην κυρίως αφήγησή του.

Οι πληροφορίες που παραθέτει στο έργο του σχετικά με τόπους άγνωστους και μακρινούς προέρχονται από επιτόπου έρευνα και εξέταση, που έκανε ο ίδιος, επισκεπτόμενος τις διάφορες χώρες τις εποχής του. Διαβάζοντας κανείς τον μακρύ κατάλογο των Αιγυπτιακών παραδόξων φαντάζεται τον συγγραφέα καθισμένο σε μια συντροφιά Ελλήνων στη Ναύκρατη μετά από ένα δύσκολο ταξίδι δεκαπέντε ημερών τόσο χρειάζονταν ένα ιστιοφόρο εμπορικό πλοίο της εποχής για να διανύσει το Αιγαίο και το Λιβυκό πέλαγος, να τους ρωτάει γεμάτος περιέργεια για το αβέβαιο οδοιπορικό του.

Το ταξίδι στο Βορρά (Σκυθία)

Πιθανό δρομολόγιο: Αλικαρνασσός – Ολβία – δυτική ακτή Εύξεινου Πόντου – ευρωπαϊκή ακτή Προποντίδας – Σηστός – Μάδυτος – Σάμος – Θράκη – Θάσος. Πριν πάει προς την χώρα των Σκυθών, έχοντας ως ορμητήριο τον Πόντο, επισκέφθηκε τις ακόλουθες ελληνικές πόλεις: Βυζάντιο - Ποτίδαια – Θέρμη – Άκανθος. Δεν θεωρείται πιθανό να εξερεύνησε το εσωτερικό της Σκυθίας. Όλο το ταξίδι δε φαίνεται να κράτησε πάνω από μερικούς μήνες. Η νομαδική οργάνωση των Σκυθών εντυπωσίασε τον ιστορικό.

Ταξίδι στην Αίγυπτο

Το ταξίδι αυτό πρέπει να έγινε την περίοδο, που στην Αίγυπτο οι Πέρσες του Καμβύση είχαν καταλύσει την XXVI δυναστεία του Ψαμμήτιχου Γ', δηλαδή γύρω στο 448/7. Στη χρονολόγηση αυτή μας βοηθάει το γεγονός, ότι την περίοδο, που ο Ηρόδοτος φτάνει στην χώρα του Νείλου, η στάση του Αμυρταίου εναντίον των Περσών, που έγινε το 449 π.χ., έχει ήδη κατασταλεί και οι Πέρσες είναι κύριοι της κατάστασης. Πιθανή διάρκεια του ταξιδιού : από τον Ιούλιο μέχρι το Νοέμβριο, εποχή, δηλαδή, κατά τη διάρκεια της οποίας πλημμυρίζει ο Νείλος. Η χώρα των Φαραώ είχε ενδιαφέρον για τον Ηρόδοτο και της αφιέρωσε το 1/9 περίπου της ιστορίας του. Ο παλιός πολιτισμός της, η θρησκεία των Αιγυπτίων, σε συνδυασμό με το εύκρατο κλίμα στις όχθες του ζωογόνου Νείλου και η ύπαρξη αρχείων στους ναούς αποτελούν για τον Ηρόδοτο μία σταθερή αφετηρία για τη μέτρηση του χρόνου.

Ταξίδι στην Ασία - Βαβυλωνία

Πιθανό δρομολόγιο : Με ορμητήριο την Τύρο επισκέφτηκε αρχικά τον Ευφράτη και αργότερα τη Βαβυλώνα. Η Βαβυλώνα ήταν το απώτατο όριο της Ασιατικής εξόρμησης του Ηρόδοτου. Κατά πάσα πιθανότητα, δεν είδε τη μεγάλη οδό από τις Σάρδεις προς τα Σούσα και ούτε την πρωτεύουσα του Περσικού κράτους, τα Σούσα. Άγνωστες επίσης του παρέμειναν η Αραβία και η Κασπία θάλασσα. Και σ' αυτό το ταξίδι οι βαβυλωνιακοί και ασσυριακοί κατάλογοι αποτελούν ένα σίγουρο χρονολογικό σύστημα για τα γεγονότα, που επιχειρεί να ιστορήσει.

Ταξίδια στη Μ. Ασία και στην ηπειρωτική Ελλάδα

Λόγω φυσικά της καταγωγής του ο Ηρόδοτος γνωρίζει πάρα πολύ καλά την ευρύτερη περιοχή της Μικράς Ασίας. Πιθανοί προορισμοί του: Λυκία, Ρόδος, Τροία, Μίλητος, Έφεσος, Σάμος, Φώκαια, Λέσβος, Σάρδεις, Φρυγία, Χίος. Δέος και θαυμασμό του προκάλεσαν ιδιαίτερα τα εκπληκτικά αρχιτεκτονικά επιτεύγματα της Αθήνας του 5ου αιώνα. Μιας Αθήνας που είχε να επιδείξει έναν Περικλή στην πολιτική, έναν Σοφοκλή και έναν Αισχύλο στην ποίηση και έναν Σωκράτη στη φιλοσοφική σκέψη. Ο Παρθενώνας και τα Προπύλαια στην Ακρόπολη τον μάγεψαν (το Ερεχθείο και ο ναός της Νίκης δεν υπήρχαν ακόμα). Από τα νησιά του Αιγαίου είδε τα εξής : Πάρος, Δήλος, Σκιάθος, Σαμοθράκη, Θάσος, Εύβοια, Αίγινα, Αρτεμίσιο, Σαλαμίνα, Κύθηρα. Αμφίβολο παραμένει αν επισκέφθηκε την Κρήτη. Την ηπειρωτική Ελλάδα τη γνωρίζει καλά ο Ηρόδοτος. Μάλλον την επισκέφθηκε, πριν φύγει για τους Θουρίους, δηλαδή γύρω στο 447 – 443.

Ταξίδι στην Ιταλία

Πιθανό θεωρείται ένα ταξίδι προς την Κυρήνη. Επίσης επισκέπτεται τη Ζάκυνθο καθοδόν προς τους Θουρίους, καθώς επίσης και τον Αμβρακικό κόλπο, τη Δωδώνη, τη Σικελία, το Μεταπόντιο και τον Κρότωνα. Δε θεωρείται πιθανή η επιστροφή από τους Θουρίους στην Αθήνα.

Συνολικά, ο Ηρόδοτος φαίνεται ότι γνώρισε με τα ταξίδια του τις εξής περιοχές: Θράκη, Μακεδονία, Πόντο, Μίλητο, Κυρήνη, Αίγυπτο, ένα μεγάλο τμήμα της Ασίας, τις φοινικικές και συριακές ακτές, τα νησιά του Αιγαίου, την Πελοπόννησο, τη Στερεά, ένα τμήμα της Βορειοδυτικής Ελλάδας καθώς και την Κάτω Ιταλία και Σικελία. Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι ο ιστορικός στα ταξίδια που έκανε, δεν εισχωρούσε βαθειά μέσα στην κυρίως ενδοχώρα αλλά παρέμενε περισσότερο στα παράλια και τα λιμάνια ή παραθαλάσσιες πόλεις στις οποίες διαμένουν Έλληνες. Γι' αυτό μέσο χρόνο παραμονής μπορούμε να σχηματίσουμε μια εικόνα από το γεγονός ότι στην Αίγυπτο παρέμεινε τέσσερις μήνες. Τα ταξίδια του Ηρόδοτου προκαλούν ερωτήματα στους νεότερους και σε σύγχρονους μελετητές, τόσο για την απροσδιοριστία της χρονολόγησής τους, όσο και για την ασάφεια της σκοπιμότητάς τους.

3. Οι πρώτοι θαλασσοπόροι

Το πρώτο καταγεγραμμένο θαλάσσιο ταξίδι έγινε κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Φαραώ Σνεφρού, γύρω στο 3200 π.Χ., όταν ο ίδιος οδήγησε ένα στόλο από σαράντα πλοία στη Φοινίκη. Μόλις οργανώνονται οι πρώτες κοινωνίες στην Κρήτη, στην Ιωνία και στην Πελοπόννησο, οι Έλληνες με πάθος για τη γνώση και έμφυτη περιέργεια, αρχίζουν τις εξερευνησεις προς όλα τα σημεία του ορίζοντα. Ο Ευήμερος αναφέρει ότι οι Κρήτες είχαν εγκατασταθεί στο νησί Παγγαία του Ινδικού Ωκεανού, όπου και έχτισαν ναό αφιερωμένο στον Δία. Η Ινδία ήταν τότε ο πιο μακρινός προορισμός που υποσχόταν αμύθητα πλούτη. Ο Σκύλαξ ήταν ο πρώτος δυτικός γεωγράφος που αναφέρεται στην αχανή χώρα. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, ο

Σκύλαξ, αξιωματικός τότε στο περσικό ναυτικό, στάλθηκε από τον Δαρείο Α΄ να εξερευνήσει τις εκβολές του ποταμού Ινδού. Η αποστολή ξεκίνησε από τις πηγές του, γύρω στο 510 π.Χ. Αρχικά ακολούθησε τη ροή του ποταμού μέσα από τα βουνά του Αφγανιστάν έως την έξοδό του στην Αραβική θάλασσα. Συνεχίζοντας, ο Σκύλαξ ακολούθησε την ακτογραμμή και εξερεύνησε τον κόλπο του Ομάν και τη νοτιοανατολική πλευρά της Αραβικής Χερσονήσου. Σε τριάντα μήνες, ο Έλληνας αξιωματικός περιέπλευσε τη Σαουδική Αραβία κι έφτασε στη Μεσόγειο διαμέσου των καναλιών του Νείλου και του τότε ισθμού του Σουέζ. Στον Δαρείο παρέδωσε την καταγραφή του ταξιδιού του, ένα χρονικό με τον τίτλο *Περίπλους*, από το οποίο σώθηκαν μόνο αποσπάσματα. Ο Δαρείος χρησιμοποίησε αυτές τις πληροφορίες για να κατακτήσει τους Ινδούς και να στήσει ναυτικές βάσεις στα νέα λιμάνια.

Ο Κολαίος από τη Σάμο, το 639 π.Χ., ήταν ο πρώτος Έλληνας θαλασσοπόρος που βρέθηκε στον Ατλαντικό από κακοτυχία. Οι άνεμοι κυριολεκτικά τον πέταξαν στον άγνωστο ωκεανό. Στην επιστροφή του περιέγραψε στους έκπληκτους συμπατριώτες του τις τρομακτικές συνθήκες πλεύσης μέσα από θεόρατα κύματα. Εβδομήντα χρόνια αργότερα, οι Έλληνες άποικοι της Μασσαλίας από την Φώκαια τόλμησαν να εξερευνήσουν τους δρόμους του Βορρά. Ο Πυθέας, ναυτικός και γεωγράφος, προσελήφθη από τους εμπόρους της Μασσαλίας για να ενισχύσει το εμπόριο του κασσίτερου, ανακαλύπτοντας νέους εμπορικούς δρόμους, ανταγωνιστικούς σ' εκείνους των Φοινίκων, οι οποίοι μονοπωλούσαν τον Ατλαντικό. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις και τους υπολογισμούς του Πυθέα, όσο κατευθυνόταν κάποιος προς το Βορρά τόσο μεγαλύτερες γίνονταν οι μέρες κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Υποστήριξε λοιπόν ότι σε κάποιο πολύ βόρειο σημείο της γης - αγνοώντας την ύπαρξη των πόλων- ο ήλιος, για κάποιες μέρες του χρόνου, δε θα έδυε καθόλου. Και ξεκίνησε να το αποδείξει. Ο Πυθέας όχι μόνο ολοκλήρωσε με επιτυχία την αποστολή του, αλλά έκανε το γύρο της Βρετανίας κι έφτασε μέχρι τη Σκανδιναβική Χερσόνησο. Στην πραγματεία του *Περί Ωκεανού*, 330 χρόνια π.Χ., ο αρχαίος γεωγράφος αναφέρεται σ' ένα νησί όπου ο ήλιος παραμένει ψηλά στον ορίζοντα ολόκληρο το εικοσιτετράωρο, περίπου έξι μέρες ταξίδι από το βορειότερο άκρο της σημερινής Σκωτίας. Ο τόπος αυτός ήταν γνωστός ως Θούλη, υπερβόρεια μυθική χώρα για τους Έλληνες. Σύμφωνα με τους σημερινούς ερευνητές, πρόκειται είτε για την Ισλανδία είτε για κάποιο από τα νησιά του Αρκτικού Κύκλου, τις Φαρόες ή τα νησιά Σέτλαντ.

4. Ο Μέγας Αλέξανδρος και η κατάκτηση της Ανατολής

Ο ορίζοντας των Ελλήνων συνέχισε να μετακινείται προς τη Δύση, οι κατακτήσεις όμως του Μεγάλου Αλεξάνδρου διεύρυναν το γνωστό κόσμο προς τη μακρινή Ανατολή. Ο φιλόδοξος Μακεδόνας επιθυμούσε να υποδουλώσει την Ασία και να την προσαρτήσει στην Ελλάδα, η οποία τότε εκτεινόταν σε όλη σχεδόν τη Μεσόγειο. Στη διάρκεια της εκστρατείας του, και ενώ ο ίδιος κατέβαινε πεζή τον Ινδό ποταμό προς τη θάλασσα, το 325 π.Χ., ο Νέαρχος, ναύαρχος του μακεδονικού στόλου, και ο Ονησικράτης, ανέλαβαν να εξερευνήσουν τους υδάτινους δρόμους. Ο Νέαρχος ακολούθησε τον ποταμό Υδάσπη, στη Δυτική Ινδία, ως τον Περσικό κόλπο και κατέληξε στη Βαβυλώνα ανεβαίνοντας τον ποταμό Ευφράτη. Καθιέρωσε έτσι ένα καινούριο εμπορικό δρόμο μεταξύ της Ινδίας και της Μεσοποταμίας. Η επιτυχής ολοκλήρωση του ταξιδιού χαιρέτιστηκε ως ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της εκστρατείας, παρόλο που ο στόλος χρειάστηκε δέκα μήνες για ένα ταξίδι που σήμερα γίνεται μέσα σε λίγες μέρες. Ολόκληρο το χρονικό του ταξιδιού περιλαμβάνεται στο έργο του ιστορικού Αριανού *Ινδικά*, το οποίο γράφτηκε το 2ο αιώνα μ.Χ.

5. Τα ελληνιστικά χρόνια και η εξερεύνηση της Ινδικής Χερσονήσου

Είκοσι περίπου χρόνια μετά την εισβολή του Μεγάλου Αλεξάνδρου στα ινδικά εδάφη, γύρω στο 300 π.Χ., ο Μεγασθένης, από την Ιωνία, στάλθηκε στην αυτοκρατορία του Ινδού Κάντρα Γκούπτα ως πρεσβευτής του βασιλιά Σελευκίδη. Στη διάρκεια της παραμονής του επισκέφτηκε όλη σχεδόν τη Βόρεια Ινδία, όπου και έζησε για μικρό χρονικό διάστημα, κι έφτασε ως τους πρόποδες των Ιμαλαΐων. Στην προσπάθειά του να καταγράψει την έκταση της χώρας, ο γεωγράφος Μεγασθένης αναφέρει ότι το πλάτος της από την Ανατολή ως τη Δύση ήταν περίπου 16.000 στάδια και το μήκος

της από το Βορρά ως το Νότο 22.300 στάδια. Αναφέρεται επίσης στους μεγάλους ποταμούς της χώρας, τον Γάγγη, τον Ινδό, τον Υδάσπη και τον Ύφαση, αλλά και σε 58 άλλους πλωτούς ποταμούς σε όλη την έκταση της χώρας.

ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Brno 13-03-08

Ταξίδια στην αρχαιότητα

- 1. Το περιεχόμενο της Ιστορίας του Ηροδότου**
- 2. Τα ταξίδια του Ηροδότου**
 - α) Το ταξίδι στο Βορρά (Σκυθία)
 - β) Ταξίδι στην Αίγυπτο
 - γ) Ταξίδι στην Ασία - Βαβυλωνία
 - δ) Ταξίδια στη Μ. Ασία και στην ηπειρωτική Ελλάδα
 - ε) Ταξίδι στην Ιταλία
- 3. Οι πρώτοι θαλασσοπόροι**
- 6. Ο Μέγας Αλέξανδρος και η κατάκτηση της Ανατολής**
- 7. Τα ελληνιστικά χρόνια και η εξερεύνηση της Ινδικής Χερσονήσου**

Ταξίδια στην αρχαιότητα

1. Το περιεχόμενο της Ιστορίας του Ηροδότου

Ο Ηρόδοτος έγραψε μια «παγκόσμια» ιστορία. Αναλυτικότερα ο Ηρόδοτος περιγράφει τα γεγονότα που έγιναν από το 560 μέχρι την κατάληψη της Σηστού το 478 από τους Αθηναίους.

1.Κλειώ: Στο Α΄ βιβλίο κάνει μια γενική αναφορά στα αίτια της σύγκρουσης Ασίας και Ευρώπης, θεωρώντας Ευρώπη τον ελλαδικό χώρο. Έπειτα παραθέτει μυθικές αναφορές, αρχίζοντας με τα όσα του είχαν πει οι Πέρσες λόγιοι και οι Φοίνικες ιερείς. Ο ίδιος δεν παίρνει θέση σ' αυτά τα μυθικά στοιχεία. Στη συνέχεια ασχολείται με την ιστορία του βασιλείου της Λυδίας, από τον Κανδαύλη και το Γύγη ως τον Κροίσο. Στέκεται ιδιαίτερα στις επιθέσεις του Κροίσου εναντίον των ελληνικών πόλεων της Δυτικής Μικράς Ασίας. Ακολουθεί η συζήτηση του Κροίσου με τον Σόλωνα, η ιστορία του Άδραστου, οι στενές σχέσεις του Κροίσου με το Μαντείο των Δελφών και ακολουθούν τα στοιχεία για τους Πελασγούς, για τον Πεισίστρατο και τους Πεισιστρατίδες, για την Σπάρτη και τους πολέμους της με την Τεγέα και την συμμαχία Κροίσου-Σπάρτης. Μετά περιγράφει την εκστρατεία του Κροίσου κατά των Περσών, την παρουσία εκεί του Θαλή του Μιλήσιου, την ήττα του Κροίσου και την αιχμαλωσία του, καθώς και την κατάληψη των Σάρδεων και την υποταγή της Λυδίας στους Πέρσες. Ακόμη αναφέρει την ιστορία των Μήδων, που αποτίναξαν το ζυγό των Ασσύριων και την κατάλυση του Μηδικού βασιλείου. Επίσης δίνονται οι σχέσεις των Ελλήνων με τον Κύρο και περιγράφεται η υποταγή της Ιωνίας, της Καρίας, της Λυκίας και της Βορειοδυτικής Μικράς Ασίας στους Πέρσες. Τέλος, αναφέρεται στην ιστορία των Βαβυλωνίων, των Ασσυρίων, και στην χώρα των Μασσαγετών, στους λαούς γύρω από την Κασπία θάλασσα και στο πώς σκοτώθηκε ο Κύρος ο Πρεσβύτερος.

2. Ευτέρπη: Στο Β΄ βιβλίο αρχίζει με την εκστρατεία του Καμβύση στην Αίγυπτο, που συνεχίζεται και στο Γ΄ βιβλίο. Σ' αυτό το βιβλίο, δίνει λεπτομερείς και εντυπωσιακές πληροφορίες για την Αίγυπτο, τα ιερά της, τη θρησκεία της, τα ήθη και έθιμα της, καθώς και για την ιστορία της και τις σχέσεις Ελλήνων και Αιγυπτίων.

3. **Θάλεια:** Στο Γ' βιβλίο ξαναγυρίζει στην αρχή, στην εκστρατεία του Καμβύση εναντίον του Αμαση και στα αίτια, που την προκάλεσαν. Περιγράφει τη μάχη του Πηλουσίου, την κατάκτηση της Αιγύπτου, την υποταγή της Κυρήνης και της Λιβύης, την εκστρατεία κατά των Αιθίοπων και των Αμμωνίων και την κατάκτηση της Κύπρου. Επίσης περιγράφει την εκστρατεία των Λακεδαιμονίων και των Κορινθίων κατά της Σάμου, την εξέγερση του Ψευδοσμέρδη, την ανταρσία των Μάγων, το θάνατο του Καμβύση και την ανάδειξη του Δαρείου σε βασιλιά των Περσών. Παρεμβάλλει την περιήγηση της Ινδικής και πληροφορίες για τους Άραβες, τους Αιθίοπες και τους κατοίκους της Βόρειας Ευρώπης. Τέλος, περιγράφει την υποταγή της Σάμου στους Πέρσες, την εξέγερση των Βαβυλωνίων και την κατάληψη της Βαβυλώνας.

4. **Μελομένη:** Στο Δ' βιβλίο δίνονται οι δυο εκστρατείες του Δαρείου, η μια κατά των Σκυθών και η άλλη κατά της Λιβύης. Ακόμη παρατίθενται εντυπωσιακά στοιχεία για χώρες και λαούς, όπως για τις Αμαζόνες, γίνεται αναφορά επίσης στην κατάκτηση της Θράκης, στην εκστρατεία του Δαρείου κατά των Σκυθών και στην τελική υποχώρηση του. Τέλος, καταγράφει την ιστορία της Λιβύης, την περιήγηση της Λιβύης και την εκστρατεία κατά της Λιβύης.

5. **Τερψιχόρη:** Στο Ε' βιβλίο αναφέρει την υποταγή της Θράκης και των γύρω περιοχών (Τρώαδα, Λήμνος, Ίμβρος, κτλ.) στους Πέρσες. Εδώ παρεμβάλλει την ιστορία του Ιστιαίου, που θα παίξει σημαντικό ρόλο στην εξέγερση των Ιώνων και συνεχίζει με την αποστολή πρεσβείας στην Μακεδονία για να ζητήσει «γη και ύδωρ» Τέλος αναφέρει την εξέγερση των Ιώνων και την περιγραφή των επιχειρήσεων κατά την επανάσταση των Ιώνων σε όλη της την έκταση, παρεμβάλλοντας την ιστορία των Δωρικών φυλών της Σπάρτης και την ιστορία των Αθηνών.

6. **Ερατώ:** Στο ΣΤ' βιβλίο συνεχίζεται η εξιστόρηση της επανάστασης των Ιώνων, με την παράθεση των επιθετικών ενεργειών του Δαρείου πριν από τη Μάχη του Μαραθώνα. Ακόμη δίνεται η πρώτη εκστρατεία κατά της Ελλάδας, που τελειώνει με την Μάχη του Μαραθώνα. Μέσα σ' αυτήν την εκστρατεία, περιγράφονται πράγματα, που έγιναν στην Ελλάδα, όπως η προσφορά των Αιγινήτων για υποταγή στον Δαρείο και η παρέμβαση Σπαρτιατών και Αθηναίων, που ανάρτησαν την κατάσταση στην Αίγινα, η δράση του βασιλιά της Σπάρτης, Κλεομένη Α', η στάση του Μαντείου των Δελφών, η καταστροφή της Ερέτριας και κλείνει με την αποχώρηση των Περσών και την τύχη των Ερετριέων αιχμάλωτων καθώς και του νικητή του Μαραθώνα, Μιλτιάδη.

7. **Πολύμνια:** Στο Ζ' βιβλίο λέει για τον θάνατο του Δαρείου και την άνοδο στον θρόνο του Ξέρξη, του οποίου την ιστορία και την δράση θα συνεχίσει και στα υπόλοιπα βιβλία. Περιγράφεται η συγκέντρωση του περσικού στρατού στην Θεσσαλία, η ζεύξη του Ελλησπόντου, η απαρίθμηση του στρατού και του ναυτικού του Ξέρξη, η αποστολή πρεσβειών από τις ελληνικές πόλεις στο Άργος, στη Σικελία, στην Κέρκυρα και στην Κρήτη με σκοπό να συγκροτηθεί Πανελλαδικό μέτωπο εναντίον των Περσών. Και κλείνει με την περιγραφή της μάχης των Θερμοπυλών.

8. **Ουρανία :** Στο Η' βιβλίο συγκεντρώνει την προσοχή του στη Ναυμαχία της Σαλαμίνας. Αναφέρει την ναυμαχία του Αρτεμισίου και τις κινήσεις των Περσών στη Βοιωτία και την Αθήνα. Ενώ στη συνέχεια, δίνει τα συμβούλια των Ελλήνων, την εκκένωση της Αθήνας και την απόπειρα των Περσών κατά των Δελφών. Έπειτα ο Ηρόδοτος δίνει τα αποτελέσματα της νίκης της Σαλαμίνας και την αποχώρηση του περσικού στόλου και του περσικού στρατού στη Θεσσαλία. Μετά, επανέρχεται στις χερσαίες επιχειρήσεις και την προετοιμασία για την μεγάλη μάχη των Πλαταιών. Στο τέλος γίνεται λόγος για την Μακεδονική δυναστεία και το ρόλο του Αλεξάνδρου Α'.

9. **Καλλιόπη:** Στο Θ' βιβλίο ασχολείται με την εκστρατεία του Μαρδόνιου στην Αττική, την κινητοποίηση των Σπαρτιατών, που φτάνουν προς ενίσχυση των Αθηναίων και τα προκαταρκτικά της μεγάλης μάχης των Πλαταιών, η ίδια η μάχη και οι συνέπειες της νίκης των Ελλήνων. Τέλος, δίνεται ο επιθετικός πια πόλεμος των Ελλήνων και τελειώνει με την κατάληψη της Σηστού από τους Αθηναίους.

Για τη συγγραφή του έργου του ο Ηρόδοτος χρησιμοποίησε έργα των λογογράφων, αρχεία των πόλεων, επίσημες αναγραφές και τέλος συλλογές χρησμών. Κύρια όμως πηγή του έργου του αποτέλεσαν οι προφορικές παραδόσεις και οι προσωπικές αναζητήσεις. Πολλές φορές κατονομάζει την πηγή των πληροφοριών του, όπως γίνεται με το Θέρσανδρο τον Ορχομένιο, τον Τύμνη το Σκύθη κ.ά. Τα τέσσερα πρώτα βιβλία απομακρύνονται από την ιστορία και θεωρούνται

περισσότερο πολιτικές πληροφορίες, μύθοι και ανέκδοτα. Μεγαλύτερη συνοχή έχουν τα πέντε υπόλοιπα βιβλία. Το έργο του δεν περιορίζεται μόνο στην αφήγηση μαχών, αλλά αναλύει ήθη, έθιμα, θρησκευτικές δοξασίες και θεωρίες για τη διακυβέρνηση μιας πολιτείας, παράλληλα προβάλλει τη σημασία της ελευθερίας των πολιτών στα πλαίσια του νόμου για τη σωστή λειτουργία του πολιτεύματος. Η γλώσσα του Ηρόδοτου είναι η νέα ιωνική, η οποία προήλθε από την επίδραση της ομηρικής γλώσσας με την προσθήκη αττικών και δωρικών τύπων. Χρησιμοποιώντας ως βάση του έργου, το οποίο ο ίδιος ονόμασε «Ιστορίας απόδεξις», δηλαδή έκθεση της ιστορικής έρευνας, την αυτοψία, την έρευνα και την κριτική, ο Ηρόδοτος πλησίασε πρώτος την ιστορία, χωρίς όμως να μπορεί να θεωρηθεί αντικειμενικός ιστορικός. Παρά το γεγονός αυτό, το έργο του συνολικά είναι μια αξιόπιστη πηγή και η μόνη συνεχής και πλήρης που είναι διαθέσιμη για μια τόσο σημαντική εποχή της ιστορίας. Ο Ηρόδοτος διέσωσε στην ανθρώπινη μνήμη κοσμοϊστορικής σημασίας γεγονότα και δικαίωσε τον χαρακτηρισμό, που του έδωσε ο Ρωμαίος ρήτορας Κικέρωνας, «πατέρα της ιστορίας», αφού ήταν ο πρώτος, που κατανόησε την αξία, που έχει για τον άνθρωπο η ιστορία, ποια γεγονότα μπορούν να θεωρηθούν ιστορικά, καταβάλλοντας αξιόλογη προσπάθεια για αμερόληπτη και αντικειμενική έκθεση των γεγονότων. Ακόμη μπορεί να θεωρηθεί πατέρας της γεωγραφίας και πρόδρομος όλων των περιηγητών.

2. Τα ταξίδια του Ηρόδοτου

Αν και ο Ηρόδοτος συγκρινόμενος με τον άλλο μεγάλο ιστορικό του 5ου αιώνα, το Θουκυδίδη, φαίνεται να υστερεί σε αντικειμενικότητα και εξαντλητικό έλεγχο των πηγών του, υπερτερεί σε μεγάλο βαθμό σε ζωντάνια του λόγου και συνεχή ρευστότητα των εικόνων. Ο μεγάλος φιλόλογος του 20ου αιώνα, ο Willamowitz, έγραψε, ότι ο κόσμος δε θα χορτάσει ποτέ να διαβάζει τις ιστορίες του Ηρόδοτου. Ένας από τους λόγους, που τον έχουν καταστήσει τόσο γοητευτικό για τον αρχαίο αλλά και το σύγχρονο αναγνώστη, είναι οι γεωγραφικές και εθνογραφικές πληροφορίες, που παρεμβάλλει στην κυρίως αφήγησή του.

Οι πληροφορίες που παραθέτει στο έργο του σχετικά με τόπους άγνωστους και μακρινούς προέρχονται από επιτόπου έρευνα και εξέταση, που έκανε ο ίδιος, επισκεπτόμενος τις διάφορες χώρες τις εποχής του. Διαβάζοντας κανείς τον μακρύ κατάλογο των Αιγυπτιακών παραδόξων φαντάζεται τον συγγραφέα καθισμένο σε μια συντροφιά Ελλήνων στη Ναύκρατη μετά από ένα δύσκολο ταξίδι δεκαπέντε ημερών τόσο χρειαζόταν ένα ιστιοφόρο εμπορικό πλοίο της εποχής για να διανύσει το Αιγαίο και το Λιβυκό πέλαγος, να τους ρωτάει γεμάτος περιέργεια για το αβέβαιο οδοιπορικό του.

Το ταξίδι στο Βορρά (Σκυθία)

Πιθανό δρομολόγιο: Αλικαρνασσός – Ολβία – δυτική ακτή Εύξεινου Πόντου – ευρωπαϊκή ακτή Προποντίδας – Σηστός – Μάδυτος – Σάμος – Θράκη – Θάσος. Πριν πάει προς την χώρα των Σκυθών, έχοντας ως ορμητήριο τον Πόντο, επισκέφθηκε τις ακόλουθες ελληνικές πόλεις: Βυζάντιο - Ποτίδαια – Θέρμη – Άκανθος. Δεν θεωρείται πιθανό να εξερεύνησε το εσωτερικό της Σκυθίας. Όλο το ταξίδι δε φαίνεται να κράτησε πάνω από μερικούς μήνες. Η νομαδική οργάνωση των Σκυθών εντυπωσίασε τον ιστορικό.

Ταξίδι στην Αίγυπτο

Το ταξίδι αυτό πρέπει να έγινε την περίοδο, που στην Αίγυπτο οι Πέρσες του Καμβύση είχαν καταλύσει την XXVI δυναστεία του Ψαμμήτιχου Γ', δηλαδή γύρω στο 448/7. Στη χρονολόγηση αυτή μας βοηθάει το γεγονός, ότι την περίοδο, που ο Ηρόδοτος φτάνει στην χώρα του Νείλου, η στάση του Αμυρταίου εναντίον των Περσών, που έγινε το 449 π.χ., έχει ήδη κατασταλεί και οι Πέρσες είναι κύριοι της κατάστασης. Πιθανή διάρκεια του ταξιδιού : από τον Ιούλιο μέχρι το Νοέμβριο, εποχή, δηλαδή, κατά τη διάρκεια της οποίας πλημμυρίζει ο Νείλος. Η χώρα των Φαραά είχε ενδιαφέρον για τον Ηρόδοτο και της αφιέρωσε το 1/9 περίπου της ιστορίας του. Ο παλαιός

πολιτισμός της, η θρησκεία των Αιγυπτίων, σε συνδυασμό με το εύκρατο κλίμα στις όχθες του ζωογόνου Νείλου και η ύπαρξη αρχείων στους ναούς αποτελούν για τον Ηρόδοτο μία σταθερή αφετηρία για τη μέτρηση του χρόνου.

Ταξίδι στην Ασία - Βαβυλωνία

Πιθανό δρομολόγιο : Με ορμητήριο την Τύρο επισκέφτηκε αρχικά τον Ευφράτη και αργότερα τη Βαβυλώνα. Η Βαβυλώνα ήταν το απώτατο όριο της Ασιατικής εξόρμησης του Ηροδότου. Κατά πάσα πιθανότητα, δεν είδε τη μεγάλη οδό από τις Σάρδεις προς τα Σούσα και ούτε την πρωτεύουσα του Περσικού κράτους, τα Σούσα. Άγνωστες επίσης του παρέμειναν η Αραβία και η Κασπία θάλασσα. Και σ' αυτό το ταξίδι οι βαβυλωνιακοί και ασσυριακοί κατάλογοι αποτελούν ένα σίγουρο χρονολογικό σύστημα για τα γεγονότα, που επιχειρεί να ιστορήσει.

Ταξίδια στη Μ. Ασία και στην ηπειρωτική Ελλάδα

Λόγω φυσικά της καταγωγής του ο Ηρόδοτος γνωρίζει πάρα πολύ καλά την ευρύτερη περιοχή της Μικράς Ασίας. Πιθανοί προορισμοί του: Λυκία, Ρόδος, Τροία, Μίλητος, Έφεσος, Σάμος, Φώκαια, Λέσβος, Σάρδεις, Φρυγία, Χίος. Δέος και θαυμασμό του προκάλεσαν ιδιαίτερα τα εκπληκτικά αρχιτεκτονικά επιτεύγματα της Αθήνας του 5ου αιώνα. Μιας Αθήνας που είχε να επιδείξει έναν Περικλή στην πολιτική, έναν Σοφοκλή και έναν Αισχύλο στην ποίηση και έναν Σωκράτη στη φιλοσοφική σκέψη. Ο Παρθενώνας και τα Προπύλαια στην Ακρόπολη τον μάγεψαν (το Ερεχθείο και ο ναός της Νίκης δεν υπήρχαν ακόμα). Από τα νησιά του Αιγαίου είδε τα εξής : Πάρος, Δήλος, Σκιάθος, Σαμοθράκη, Θάσος, Εύβοια, Αίγινα, Αρτεμίσιο, Σαλαμίνα, Κύθηρα. Αμφίβολο παραμένει αν επισκέφθηκε την Κρήτη. Την ηπειρωτική Ελλάδα τη γνωρίζει καλά ο Ηρόδοτος. Μάλλον την επισκέφθηκε, πριν φύγει για τους Θουρίους, δηλαδή γύρω στο 447 – 443.

Ταξίδι στην Ιταλία

Πιθανό θεωρείται ένα ταξίδι προς την Κυρήνη. Επίσης επισκέπτεται τη Ζάκυνθο καθοδόν προς τους Θουρίους, καθώς επίσης και τον Αμβρακικό κόλπο, τη Δωδώνη, τη Σικελία, το Μεταπόντιο και τον Κρότωνα. Δε θεωρείται πιθανή η επιστροφή από τους Θουρίους στην Αθήνα.

Συνολικά, ο Ηρόδοτος φαίνεται ότι γνώρισε με τα ταξίδια του τις εξής περιοχές: Θράκη, Μακεδονία, Πόντο, Μίλητο, Κυρήνη, Αίγυπτο, ένα μεγάλο τμήμα της Ασίας, τις φοινικικές και συριακές ακτές, τα νησιά του Αιγαίου, την Πελοπόννησο, τη Στερεά, ένα τμήμα της Βορειοδυτικής Ελλάδας καθώς και την Κάτω Ιταλία και Σικελία. Βέβαια αξίζει να σημειωθεί ότι ο ιστορικός στα ταξίδια που έκανε, δεν εισχωρούσε βαθειά μέσα στην κυρίως ενδοχώρα αλλά παρέμενε περισσότερο στα παράλια και τα λιμάνια ή παραθαλάσσιες πόλεις στις οποίες διαμένουν Έλληνες. Γι' αυτό μέσο χρόνο παραμονής μπορούμε να σχηματίσουμε μια εικόνα από το γεγονός ότι στην Αίγυπτο παρέμεινε τέσσερις μήνες. Τα ταξίδια του Ηροδότου προκαλούν ερωτήματα στους νεότερους και σε σύγχρονους μελετητές, τόσο για την απροσδιοριστία της χρονολόγησής τους, όσο και για την ασάφεια της σκοπιμότητάς τους.

3. Οι πρώτοι θαλασσοπόροι

Το πρώτο καταγεγραμμένο θαλάσσιο ταξίδι έγινε κατά τη διάρκεια της βασιλείας του Φαραώ Σνεφρού, γύρω στο 3200 π.Χ., όταν ο ίδιος οδήγησε ένα στόλο από σαράντα πλοία στη Φοινίκη. Μόλις οργανώνονται οι πρώτες κοινωνίες στην Κρήτη, στην Ιωνία και στην Πελοπόννησο, οι Έλληνες με πάθος για τη γνώση και έμφυτη περιέργεια, αρχίζουν τις εξερευνητικές προς όλα τα σημεία του ορίζοντα. Ο Ευήμερος αναφέρει ότι οι Κρήτες είχαν

εγκατασταθεί στο νησί Παγχαία του Ινδικού Ωκεανού, όπου και έχτισαν ναό αφιερωμένο στον Δία. Η Ινδία ήταν τότε ο πιο μακρινός προορισμός που υποσχόταν αμύθητα πλούτη. Ο Σκύλαξ ήταν ο πρώτος δυτικός γεωγράφος που αναφέρεται στην αχανή χώρα. Σύμφωνα με τον Ηρόδοτο, ο Σκύλαξ, αξιωματικός τότε στο περσικό ναυτικό, στάλθηκε από τον Δαρείο Α΄ να εξερευνήσει τις εκβολές του ποταμού Ινδού. Η αποστολή ξεκίνησε από τις πηγές του, γύρω στο 510 π.Χ. Αρχικά ακολούθησε τη ροή του ποταμού μέσα από τα βουνά του Αφγανιστάν έως την έξοδό του στην Αραβική θάλασσα. Συνεχίζοντας, ο Σκύλαξ ακολούθησε την ακτογραμμή και εξερεύνησε τον κόλπο του Ομάν και τη νοτιοανατολική πλευρά της Αραβικής Χερσονήσου. Σε τριάντα μήνες, ο Έλληνας αξιωματικός περιέπλευσε τη Σαουδική Αραβία κι έφτασε στη Μεσόγειο διαμέσου των καναλιών του Νείλου και του τότε ισθμού του Σουέζ. Στον Δαρείο παρέδωσε την καταγραφή του ταξιδιού του, ένα χρονικό με τον τίτλο *Περίπλους*, από το οποίο σώθηκαν μόνο αποσπάσματα. Ο Δαρείος χρησιμοποίησε αυτές τις πληροφορίες για να κατακτήσει τους Ινδούς και να στήσει ναυτικές βάσεις στα νέα λιμάνια.

Ο Κολαίος από τη Σάμο, το 639 π.Χ., ήταν ο πρώτος Έλληνας θαλασσοπόρος που βρέθηκε στον Ατλαντικό από κακοτυχία. Οι άνεμοι κυριολεκτικά τον πέταξαν στον άγνωστο ωκεανό. Στην επιστροφή του περιέγραψε στους έκπληκτους συμπατριώτες του τις τρομακτικές συνθήκες πλεύσης μέσα από θεόρατα κύματα. Εβδομήντα χρόνια αργότερα, οι Έλληνες άποικοι της Μασσαλίας από την Φώκαια τόλμησαν να εξερευνήσουν τους δρόμους του Βορρά. Ο Πυθέας, ναυτικός και γεωγράφος, προσελήφθη από τους εμπόρους της Μασσαλίας για να ενισχύσει το εμπόριο του κασσίτερου, ανακαλύπτοντας νέους εμπορικούς δρόμους, ανταγωνιστικούς σ' εκείνους των Φοινίκων, οι οποίοι μονοπωλούσαν τον Ατλαντικό. Σύμφωνα με τις παρατηρήσεις και τους υπολογισμούς του Πυθέα, όσο κατευθυνόταν κάποιος προς το Βορρά τόσο μεγαλύτερες γίνονταν οι μέρες κατά τους καλοκαιρινούς μήνες. Υποστήριξε λοιπόν ότι σε κάποιο πολύ βόρειο σημείο της γης - αγνοώντας την ύπαρξη των πόλων- ο ήλιος, για κάποιες μέρες του χρόνου, δε θα έδυε καθόλου. Και ξεκίνησε να το αποδείξει. Ο Πυθέας όχι μόνο ολοκλήρωσε με επιτυχία την αποστολή του, αλλά έκανε το γύρο της Βρετανίας κι έφτασε μέχρι τη Σκανδιναβική Χερσόνησο. Στην πραγματεία του *Περί Ωκεανού*, 330 χρόνια π.Χ., ο αρχαίος γεωγράφος αναφέρεται σ' ένα νησί όπου ο ήλιος παραμένει ψηλά στον ορίζοντα ολόκληρο το εικοσιτετράωρο, περίπου έξι μέρες ταξίδι από το βορειότερο άκρο της σημερινής Σκοτίας. Ο τόπος αυτός ήταν γνωστός ως Θούλη, υπερβόρεια μυθική χώρα για τους Έλληνες. Σύμφωνα με τους σημερινούς ερευνητές, πρόκειται είτε για την Ισλανδία είτε για κάποιο από τα νησιά του Αρκτικού Κύκλου, τις Φαρόες ή τα νησιά Σέτλαντ.

4. Ο Μέγας Αλέξανδρος και η κατάκτηση της Ανατολής

Ο ορίζοντας των Ελλήνων συνέχισε να μετακινείται προς τη Δύση, οι κατακτήσεις όμως του Μεγάλου Αλεξάνδρου διεύρυναν το γνωστό κόσμο προς τη μακρινή Ανατολή. Ο φιλόδοξος Μακεδόνας επιθυμούσε να υποδουλώσει την Ασία και να την προσαρτήσει στην Ελλάδα, η οποία τότε εκτεινόταν σε όλη σχεδόν τη Μεσόγειο. Στη διάρκεια της εκστρατείας του, και ενώ ο ίδιος κατέβαινε πεζή τον Ινδό ποταμό προς τη θάλασσα, το 325 π.Χ., ο Νέαρχος, ναύαρχος του μακεδονικού στόλου, και ο Ονησικράτης, ανέλαβαν να εξερευνήσουν τους υδάτινους δρόμους. Ο Νέαρχος ακολούθησε τον ποταμό Υδάσπη, στη Δυτική Ινδία, ως τον Περσικό κόλπο και κατέληξε στη Βαβυλώνα ανεβαίνοντας τον ποταμό Ευφράτη. Καθιέρωσε έτσι ένα καινούριο εμπορικό δρόμο μεταξύ της Ινδίας και της Μεσοποταμίας. Η επιτυχής ολοκλήρωση του ταξιδιού χαιρέτιστηκε ως ένα από τα μεγαλύτερα επιτεύγματα της εκστρατείας, παρόλο που ο στόλος χρειάστηκε δέκα μήνες για ένα ταξίδι που σήμερα γίνεται μέσα σε λίγες μέρες. Ολόκληρο το χρονικό του ταξιδιού περιλαμβάνεται στο έργο του ιστορικού Αριανού *Ινδικά*, το οποίο γράφτηκε το 2ο αιώνα μ.Χ.

5. Τα ελληνιστικά χρόνια και η εξερεύνηση της Ινδικής Χερσονήσου

Είκοσι περίπου χρόνια μετά την εισβολή του Μεγάλου Αλεξάνδρου στα ινδικά εδάφη, γύρω στο 300 π.Χ., ο Μεγασθένης, από την Ιωνία, στάλθηκε στην αυτοκρατορία του Ινδού Κάντρα Γκούπτα ως πρεσβευτής του βασιλιά Σελευκίδη. Στη διάρκεια της παραμονής του επισκέφτηκε όλη σχεδόν

τη Βόρεια Ινδία, όπου και έζησε για μικρό χρονικό διάστημα, κι έφτασε ως τους πρόποδες των Ιμαλαΐων. Στην προσπάθειά του να καταγράψει την έκταση της χώρας, ο γεωγράφος Μεγασθένης αναφέρει ότι το πλάτος της από την Ανατολή ως τη Δύση ήταν περίπου 16.000 στάδια και το μήκος της από το Βορρά ως το Νότο 22.300 στάδια. Αναφέρεται επίσης στους μεγάλους ποταμούς της χώρας, τον Γάγγη, τον Ινδό, τον Υδάσπη και τον Ύφαση, αλλά και σε 58 άλλους πλωτούς ποταμούς σε όλη την έκταση της χώρας.